

„Византизизмът“ в лириката на Драгомил Петров

Драгомил Петров живееше красиво или поне показваше предизвикателно, че живее красиво. Всичко в битието му бе премислено с оглед на тази свръхзадача: къщата край потока в Бояна, стилът му на обличане, прекрасната старинна къща в родопското село Солища, личният мит за „открадната икона“, щастливото бродене около фиордите в Созопол, странджанските иманярски увлечения и пр., и пр. Всеки от тези обикновени интелегентски топоси бе натоварен от него със свръхзначение, което непрестанно се реинтерпретираше, върху съответния пейзаж или интериор се наслаждаваха нови и нови митически същности, превръщаха се в литература.

Драго говореше почти винаги само за себе си, правеше го изискано, с изключителна лобезност, винаги пределно сериозен, настояващ за внимание. В историите, които разказваше, той винаги бе централен персонаж. Но в тези истории постоянно оставаха и нещо „недоразказано“: коя бе загадъчната дама, която се симболизираше от тази толкова често явяваща се „открадната икона“? Очевидно тук се пазеше не само анонимността на тази отишла си любима, но и самата атмосфера на загадъчност, самата неизповядана докрай тайна. Всъщност Драгомил Петров така и разказваше своите истории: той ги подхващаше някак от средата, сякаш ти знаеш всичко за предисторията.

Когато през 1967 г. излезе стихосбирката му „Кладенци“ (Народна младеж), бяхме поразени не само от следите на тези митове, но и от изповядвания в нея странен и привлекателен **литературен византизизъм**. Написах тогава за в. „Пулс“ сравнително пространна възторжена рецензия, която чрез дежурната тогава редакторка във вестника Дарина Герова бе поместена късно вечерта без височайшия погнус в „макета“. Но не щеш ли, литературното началство беше решило да инспектира процеса по отпечатване на вестника и ние с Драго останахме само с „публикуваната“ в един екземпляр на шпалти рецензия. В редакцията беше станал скандал за това наше колективно криминално деяние...

Очевидно в цялата тази история нямаше нищо „изискано“, но точно тя окончателно ни сприятели. Гостувахме му тогава на къщата в село Солища, където на втория ден се случи нещо много странно. (Бяха закупили евтино тази къща съвместно с преводача Венцеслав Константинов. Скоро Венци закупи дела на Драгомил Петров.) Драго предложи да отидем да се изкъпем на водопадна високо над селото, където обикновено нямало никой. Да, но при приближаването чухме звучни гласове и с изненада видяхме край потока разположени неглиже Тончо Жечев, Кръстьо Кулюмджиев и техния родопски приятел, големия актьор бай Кольо Тодев. А вярвахме, че сме се озовали накрай света!? Смехове, клоки от писателското кафене, закачки! После обиколихме с колата на Драгомил Петров цяла Странджа планина – придружени от родения там в село Крушевец белетрист приятел Любен Петков; бяхме на някои от местата, свързани с легендите за съкровището на Вълчан войвода. У Драго вече зрееше идеята за голямата му книга за легендите около древноата мистична исихастка планина...

А неговият **византизизъм** продължаваше да вълнува литературното ни въображение. Той бе завършил италианска филология, бе превеждал редица италиански и френски поети, в творчеството му се явяваха и други западноевропейски мотиви. Бяхме запомнили завинаги в неговата интерпретация и мъдрото кратичко стихотворение на Салваторе Куазимодо: „Човек е сам върху сърцето на земята, / пронизан от единичък слънчев лъч. / И неусетно пада вечерта.“ И използваните чужди мотиви в оригиналните творби, както и преводното му творчество звучаха пределно интимно, някак изповедно. Така бе и с този византизизъм: той бе наистина нещо съвсем лично, сякаш реално случило се.

Към своите **византийски елегии** Драгомил Петров е вървял чрез трупането на мотиви и образи, на исторически сюжети – реални, реконструирани и измислени, въображаеми. Самите **византийски елегии** като название са дадени като обособен голям цикъл в личната авторска антология „Харман на ветровете“ (1966-1968). Тук са знаменитите и така харесаните ни три портрета и един монолог на млада жена, както и един „Сякаш глас на млада жена“. Чрез тези елегии Драгомил Петров твори лични си любовен мит. Ето малък пример от последното споменато стихотворение:

Да, любовта, живот и слънце, хляб и вино, дар божествен за неизкусените, отрова смъртна, с жестоки гърчове убиващи, за алчните, които искат всичко да узнаят и посягат към ябълката. Не налях със мед сърцето ти жадуващо, но срещу своята звезда неумолима не се бунтувай.

В тези любовни сюжети най-често наистина има нещо недоизказано, неосъществено, неслучило се, но от тях

винаги вее светла меланхоличност и носталгичност. Любовният мит се наслаждава в тази поезия върху мита за морето като вечно убежище на древни цивилизации, като пазещо спомени за епически пътешествия от далечното минало: „Духът ти сладостно ме призова / в съня дълбок на зимните ми нощи. / Желанията зряха под снега / и омъдрено, виното разказа / за буйствата на прекупялата си младост. / До мен достигна плясък на вълни, / преминаха съновидения на древни / градища...“ („Тъга за морето“).

Понякога обаче в тази поезия самото лирическо повествование „потъва“ някак в светлото безначалие на битието, лирическият персонаж временно се „анонимизира“, в тази прекалено „азова“ поезия той губи за момент своята индивидуална характеристика. Т.е. появява се в някаква степен спомената отлика на „обективния корелатив“.

Централни топоси в поезията на Драгомил Петров са Созопол – Градът на спасението („Ще можеш ли, Созополис, да ме спасиш отново“), Бачковският манастир със спомените за основателите му братя Бакуриани – едни средновековни грузински емигранти, и разбира се – Цариград като естествена метрополия на целия пътър като етнически състав Балкански полуостров. Самите му личностни персонажи тук най-често са разпънати в своята идентичност между различни култури – от древния знаменит пътешественик Одисей с неговото „вечно завръщане“ до българския католик, дипломат църковник Петър Парчевич.

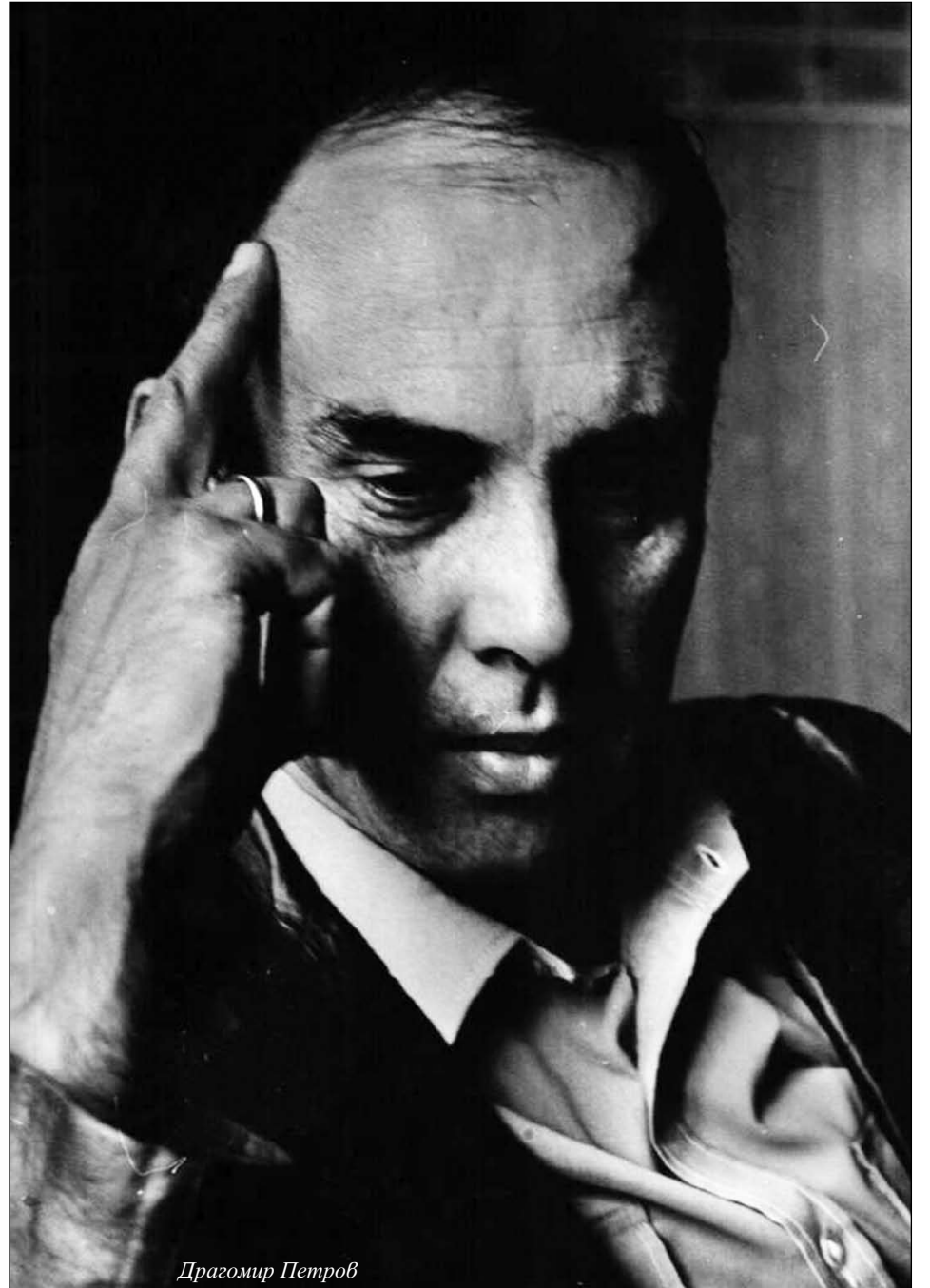
Сенките на общи прадеди продължават да бродят из Рим, където се подвизават св. Кирил-Философ, но и един бозомил, пеещ своята любовна песен. Постепенно се явява интимният мит за личностното убежище, за тази „Къща над потока“, в Бояна:

О, твоят бащин дом! С гредите потъмнели – мощи набръчкани и свити, с рани светещи, но устояли под зъбите на ветрове и зной. аз, син на Христо, правнук на Негрия, от село с името на папрат, българин по род, с труда си закрепих основите на този дом...

Темите, мотивите и образите стават все „по-български“, неагресивно-патриотически. Все пак най-добре запомнени остават някои по-ранни стихотворения като „**Стайте**“ („Сега закрий със длан очите си и си спомни за стаите“, за тази, която „мъдро те напусна“), като „**И песен на делфини**“ („Прозрачната вода и бронза на телата, / освободени от преходни пожелания; / и сянката на нашата трептяща / прегръдка върху бисерното гъно. / О, светло безначалие на битието!“), като – разбира се, незабравимите „**Кладенци**“ – дали името си на първата стихосбирка: „О, тези кладенци, от камъни редени, / с дълбоки зеленясали, гърла! / И тези градове в полите на Балкана, / прохладни като орехова сянка“.

Драгомил Петров бе през 60-те–70-те години на миналия век един от най-сътворчески настроените преводачи на поезия – от италиански (творби на Франческо Петрарка и Микеланджело Буонароти, на Джакомо Леонарди и особено на конгениално дадения ни Салваторе Куазимодо) и от френски (текстове на Гийом Аполинер, на Хектор Мало и Пиер Сегерс).

Поезията на Драгомил Петров сякаш най-добре бе възприета и оценена от престижни чуждестранни литератори българисти и от преводачи и поети издатели. Особено важен бе диалогът му с французина Пиер Сегерс. Ето една късна оценка на Пиер Сегерс в писмо до Драгомил Петров след излизането на сбирката му „Битие“: „Колко хубави, дълбоки, великолепни са тези стихотворения. ..., които получавам. О, ако бях все още издател, бих обнародвал тази книга, без да чакам, тя е книга на голям поет и съдържа всичко – от мъзгата до гървесината, битието, живота, присъствието на един човек“. (Припомням, че Пиер Сегерс вече бе публикувал още през 1967 г. на френски език стихосбирка на Драгомил Петров в собственото си издателство за поезия.)

Драгомил Петров

Самият поет като всекидневна личност правеше впечатление на внимателна и дори предпазлива в политическо отношение личност. Но ето, аферата с почти „криминалното“ непубликуване на моята рецензия във в. „Пулс“ за „Кладенци“ – афера, осъществена с дейното участие и на самия Драгомил, опровергават до голяма степен тази преценка. А всъщност Драгомил Петров не се „ослуша“, съвсем не изчака успокояването на ситуацията около големия поврат в есента на 1989 г.: още в бр. 2-3 от същата година самиздатският **Алманах за експериментална поезия „Мост“** се открива с неговото програмно стихотворение точно с названието „М о с т“, а в кн. 4 пак от тази година в рубриката с политическото за тези дни название „Е к о с т и х“ е публикувано стихотворението му „Видение“ (то започва така: „Напразно в тъмнината си избягал / и гострояваш там ковчега, в който / събираш божи твари и плода / на твоето упорство“). Скоро Драго стана и желан сътрудник на нашето радикалдемократическо списание за либерална политическа и духовна култура „**ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД**“.

Дълги години поетът преводач се посвети на създаването на своя голям опус – есеистичната митологизираща монография „**Превъплъщенията на вълка-пазител**“, издадена посмъртно през 2001 г. Продължително носените идеи за цивилизационния смисъл на предания за укрити хайдушки съкровища, за наследени от прабългарската древност култове, за парорийската спиритуалност на мистическата Странджа планина тук бяха сплетени в мощно единно трудно определимо като жанрова форма повествование.

Продължават да ни облъчват елегиите на този често забравян поет, който сякаш трудно се вписва в българските канонически представи, ще помним неговите стаи, кладенци и светци отшелници!

София, лятото на 2023 г.

МИХАИЛ НЕДЕЛЧЕВ

